

تحلیلی بر اصول اساسی حاکم بر ضمانتنامه‌های عندالمطالبه در حقوق تجارت بین‌الملل با نگاهی به لایحه تجارت
همایون مافی، مهدی فلاح خاریکی
تابعیت مضاعف در حقوق ایران و انگلستان
رضا حسین گندم کار، حسام الدین ترکمن، شهرزاد دربندی
شرایط پرداخت نفقه و ضمانت‌های حقوقی و کیفری استتکاف از پرداخت نفقه در فرانسه و ترکیه
آرش کامرانلو، سبحان طیبی
مسئولیت مدنی دولت در قبال اطلاع دادرسی
ابوالفتح خالقی، فاطمه خدابنده
تحلیل حقوقی شرط دوره توقف در معاهدات سرمایه‌گذاری خارجی
مجتبی اصغریان، محدثه احمدآبادی، محمدرضا افشاری
نقش قوه قضاییه در پیوند امنیت قضایی و امنیت اقتصادی
محمود حبیبی تبار، امیر اسماعیلی
اصل عدم قطع؛ اصلی بنیادین در تحدید حدود مناطق دریایی
محسن بهجتی
جستاری در توجیهات فایده‌گرایانه معاصر از مجازات؛ از بازدارندگی عام تا پیشگیری عام
محمدمهدی صادقی
اجرای تعهدات متوفی در حقوق ایران و فرانسه
یونس باقری
اصالت اختیار زنان در رابطه با زناشوئی و طلاق در حقوق ایران باستان
محمدمهدی داور، سعیده تسلیمی
بررسی انتقادی صلاحیت اضافی محاکم کیفری اختصاصی در مواجهه با همکاری مجرمانه
سیدمحمد خضری
شرایط ناعادلانه در مقررات قراردادهای مصرف کننده ۱۹۹۹ میلادی انگلستان
امیرمحمد ماهرخ
تحلیلی بر جایگاه اجازه نامه مقام معظم رهبری مبنی بر توسعه صلاحیت سازمان قضایی نیروهای مسلح در نظام حقوقی ایران
محمد خورشیدی اطره
جستاری در علل ظهور عمل گرایی در سیاست کیفری جرائم اقتصادی
رستم علی اکبری، آرزو چراغی، ارسلان مرادی
حق خروج از کشور طفل توسط مادر چالشی در رویه قضایی ایران (با تأکید بر دادنامه صادره شعبه یازدهم دادگاه تجدیدنظر استان مازندران)
محمدسعید حسینی، شایسته صالحی، ناهید قاسمی، محسن مهدیزاده
مسئولیت مدنی تورهای زیارتی در برابر خسارات وارده به زائران
علیرضا شمشیری، پریرضا رضوان
جرائم ارتكابی علیه میراث فرهنگی در حقوق ایران و ایالات متحده آمریکا
وحید کیومرثی، مسعود مصطفی‌پور
تحلیل فقهی و حقوقی مسئولیت مأموران آتش نشانی در نظام حقوقی ایران و انگلستان
مجید کیانی‌راد
مسیرهای پر چالش پیش روی آینده حقوق هوش مصنوعی
بهرخ گنجی، محمد غریب شاه
آثار بیع خیاری در حقوق ایران و فرانسه
اردشیر امجدی گلپایگانی
تدابیر پیشگیری از فساد مالی در نظام بانکی ایران: آسیب‌شناسی و راهکارهای بهبود در دو حوزه کنشی و واکنشی
سیدبهمن اکبری
ضرورت‌های قرارداد در حقوق تجارت الکترونیک ایران
محسن فلاح، خاطره دروگر لیچاهی
تحلیلی بر سیاست کیفری حبس گرای سخت گیرانه و سهل گیرانه در قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح
یاسر شاکری
حقوق بشر، پراگماتیسم و محدودیت‌های نظریه اخلاقی: مروری بر حقوق بشر به مثابه سیاست و بتوارگی
سهیل کلچین

Jurisprudential Analysis of the Responsibility of Fire Officers In the Legal System of Iran and England

Majid Kiani Rad

Master of Private Law, Islamic Azad University Nowshahr branch, Nowshahr, Iran

تحلیل فقهی و حقوقی مسئولیت مأموران آتش نشانی در نظام حقوقی ایران و انگلستان

مجید کیانی‌راد

کارشناس ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نوشهر، نوشهر، ایران
majidkianirad54@gmail.com

Abstract

Nowadays, due to the importance and necessity of the firefighting organization, the responsibility of the officers of this organization is discussed. Based on this, sometimes firemen may cause damage to others while performing their duties and removing its effects, and the responsibility for damages caused by public acts falls on the firemen when, according to Article 11 of the Civil Liability Law, they are responsible for the damage. If others are to blame, it means that their actions are intentional, with malice and due to carelessness. Therefore, his intentional fault from a career and professional point of view is the only reason that can justify his responsibility for compensation and establish the causal relationship between the damage. Since the principle is based on the good intentions of the firefighters, they should be exempted from responsibility even if possible. Also, their lack of responsibility can be justified based on jurisprudential rules such as beneficence, urgency, action, and warning. On the other hand, in English law, the responsibility of fire officers refers to a set of principles and rules in which the actions of these people are evaluated while performing their duties, and this responsibility can include physical injuries, financial damages, as well as the impact on public property and be private. In this country, the liability of firefighters is examined in the context of civil and criminal law, and firefighters, as public officials, are obligated to maintain safety and therefore have responsibilities for their actions and decisions.

Keywords: Fireman, Liability, Fault, Compensation, English Law.

چکیده

امروزه با توجه به اهمیت و ضرورت سازمان آتش‌نشانی بحث مسئولیت مأموران این سازمان مطرح می‌شود. بر این اساس، گاهی ممکن است آتش‌نشان‌ها در راستای انجام وظایف خود و برطرف نمودن آثار آن، خسارت و ضررهایی به دیگران وارد کنند که مسئولیت زیان‌های ناشی از اعمال عمومی زمانی متوجه آتش‌نشان‌ها می‌شود که مطابق ماده ۱۱ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹، ایشان در ایراد خسارت وارده به دیگران مقصر باشند، یعنی فعل آن‌ها عمدًا و همراه با سوءنیت و ناشی از بی‌احتیاطی باشد. لذا تقصیر عمدی ایشان از منظر شغلی و حرفه‌ای تنها دلیلی است که می‌تواند مسئولیت ایشان را نسبت به جبران خسارت توجیه و رابطه علت بین ضرر را برقرار نماید. اهمیت و ضرورت این پژوهش به دلیل حساسیت شغل و فحایت‌های آتش‌نشان‌ها از جمله مسئولیت آتش‌نشان‌ها از جهت خسارتی که به موجب انجام وظیفه به اموال دیگران وارد می‌کنند، خسارتی که در حین انجام وظیفه به خود آن‌ها وارد می‌شود و مسئولیت سازمان مربوطه به خاطر خسارت وارده از سوی آن‌ها به مناسبت انجام وظیفه از یک سو و تبیین جبران زیان وارده از سوی ایشان به افراد است. بنابراین از آن جا که اصل بر حسن‌نیت آتش‌نشان‌ها است، حتی‌الامکان باید ایشان را از مسئولیت مبرا دانست. همچنین عدم مسئولیت ایشان را می‌توان بر اساس قواعد فقهی همچون احسان، اضطرار، اقدام و تحذیر توجیه کرد. از سوی دیگر در حقوق انگلستان، مسئولیت مأموران آتش‌نشانی به مجموعه‌ای از اصول و قواعدی اشاره دارد که در آن اقدامات این افراد در حین انجام وظایف شان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و این مسئولیت می‌تواند شامل آسیب‌های جسمی، خسارت‌های مالی و همچنین تأثیر بر روی اموال عمومی و خصوصی باشد. در این کشور، مسئولیت آتش‌نشان‌ها در زمینه حقوق مدنی و جزایی مورد بررسی قرار می‌گیرد و آتش‌نشان‌ها به‌عنوان مقامات عمومی موظف به حفظ ایمنی هستند و به همین دلیل مسئولیت‌هایی در قبال اقدامات و تصمیمات خود دارند.

واژگان کلیدی: آتش‌نشان، مسئولیت، تقصیر، جبران خسارت، حقوق انگلستان.

ارجاع:

کیانی‌راد، مجید؛ (۱۴۰۳)، تحلیل فقهی و حقوقی مسئولیت مأموران آتش‌نشانی در نظام حقوقی ایران و انگلستان، تمدن حقوقی، شماره ۲۲.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

CC BY-NC-SA

مقدمه

آتش‌نشان‌ها مأموران ایمنی جامعه محسوب می‌شوند و باید بدون نگرانی از مسئولیت و اقدامات قانونی خود به وظایف شان عمل کنند. بر این اساس، مسئولیت مأموران آتش‌نشانی شامل موارد متعددی از قبیل مسئولیت مدنی، اداری و کیفری است که برای اثبات مسئولیت کیفری نیاز به اثبات جرم مأموران آتش‌نشانی است و در مورد مسئولیت مدنی در صورت اثبات تقصیر عمدی، ایشان مسئول و ملزم به جبران خسارت خواهند بود. لذا در مواردی که مأموران آتش‌نشانی حین انجام وظیفه در راستای اطفاء حریق، صدمه یا خسارتی به محل مورد حریق وارد می‌کنند مشمول قاعده فقهی احسان می‌شوند و در نتیجه مسئول تلقی نمی‌گردند، لیکن در مواردی که به محلی غیر از محل مورد حریق خسارتی وارد می‌کنند، مشمول قاعده فقهی اتلاف بوده و مسئول جبران خسارت هستند. بنابراین، با توجه به مهم و ضروری بودن فعالیت آتش‌نشان‌ها، تعیین وظایف، اختیارات و حدود مسئولیت آن‌ها، حائز اهمیت است، چرا که اگر موارد فوق مشخص باشد و آتش‌نشان‌ها آگاهی لازم را نسبت به فعالیت خویش داشته باشند، می‌توانند با آرامش و طیب خاطر فعالیت خود را انجام دهند و دیگر نگرانی و دغدغه این که آیا در صورت انجام فعالیت خود بار مسئولیتی بر وی تحمیل می‌گردد، وجود نخواهد داشت.

نسبت به آتش نشان‌ها اصل حسن نیت مصداق دارد که بهتر است آن‌ها را مبراء از مسئولیت بدانیم و بر اساس قاعده احسان و اضطرار آن را توجیه کنیم. از سوی دیگر تمام خساراتی که ممکن است در یک حادثه از سوی مأموران آتش نشانی به بار آید ناشی از تقصیر آن‌ها نیست، بلکه دلایل دیگری هم وجود دارد همچون، نقص و کمبود تجهیزات که تأمین و آماده کردن آن‌ها و تمهیدات مورد نیاز دیگر، توسط سازمان‌ها و ارگان‌های بالاتر صورت می‌پذیرد. در نتیجه، اگر آن‌ها در این زمینه وظایف خود را به‌خوبی انجام ندهند و مأموران آتش نشانی هم در راستای انجام وظیفه خود نتوانند آن را به درستی ایفاء کنند، چون تقصیر صورت گرفته متوجه آتش نشان‌ها نیست. بنابراین شورای شهر، شهرداری، سازمان‌های آتش نشانی و به نوعی دولت مسئول هستند. بنابراین، با توجه به ماهیت موضوع، روش تحقیق پژوهش به صورت توصیفی و تحلیلی است.

۱- مفهوم مسئولیت آتش نشان‌ها

مأموران آتش نشانی به مانند سایر افراد ممکن است به لحاظ نقض قوانین جزایی، مسئولیت کیفری و به لحاظ وارد کردن خسارات به افراد مسئولیت مدنی متوجه خود سازند و طبق قوانین جزایی مجازات شوند و یا طبق مقررات مربوط به مسئولیت مدنی ملزم به جبران خسارت وارده به دیگران شوند، همچنین ممکن است به لحاظ انجام اعمالی یا عدم انجام وظایف توسط مستخدمین^۱ یک نوع مسئولیت دیگر یعنی مسئولیت اداری متوجه آنان گردد و در نتیجه فعل یا ترک فعل آن‌ها تخلف اداری^۲ محسوب گردد و آن‌ها را مستحق تحمل مجازات‌های اداری نماید.

بر اساس مقررات مربوط به اتلاف و تسبیت که در قانون مدنی^۳ وجود دارد، آتش نشانان نیز مانند سایر افراد اگر مال غیر را مستقیماً تلف کنند یا سبب تلف شدن آن گردند به گونه‌ای که سبب اقوی از مباشر باشند مسئول جبران خسارت می‌باشند. لذا از دیدگاه قانون مدنی تفاوتی بین دولت و اشخاص دیگر از لحاظ مسئولیت مدنی وجود ندارد، اما استناد به آن‌ها در برابر دولت و مؤسسات عمومی به دشواری امکان‌پذیر است.

۱- فعل یا ترک فعل.

۲- یا خطای اداری.

۳- ماده‌های ۳۲۸ الی ۳۳۵.

مسئولیت مدنی در حقوق عمومی مسائلی را مطرح می‌سازد. فعالیت به وسیله کارکنان مثلاً در سازمان آتش نشانی توسط آتش نشان‌ها صورت می‌پذیرد و ابزار کار در اختیار کارکنان این اشخاص قرار دارد و آن‌ها با به کارگیری این ابزار موجب ایراد خسارت به اشخاص می‌شوند. با تصویب قانون مسئولیت مدنی در سال ۱۳۳۹ اثبات مسئولیت مدنی مؤسسات عمومی آسان‌تر و مسئولیتی که مطابق این قانون برای دولت و سازمان‌ها و مؤسسات عمومی شناخته شده است، مبتنی بر نظریه تقصیر است، یعنی اداره یا سازمان وقتی مسئول شناخته می‌شود که در انجام اعمال خود مرتکب خطا و تقصیر شده باشد. لذا در نظام حقوقی ایران اگر خسارت وارده از سوی کارکنان^۴ یک سازمان ناشی از نقض وسایل ادارات یا مؤسسات عمومی باشد، در این صورت جبران خسارت بر عهده اداره یا مؤسسه مربوط است و اگر خسارت وارده از سوی کارکنان یک سازمان در نتیجه بی‌احتیاطی و یا عمد آن‌ها باشد کارکنان مسئول هستند (اسدی ترکمانی، ۱۳۹۵، ۹۶).

بنابراین در حقوق ایران، مبنای مسئولیت آتش نشان‌ها تقصیر است، در نتیجه باید تقصیری باشد تا شخص را مسئول بدانیم. حال این که تقصیر از سوی چه شخصی یا نهادی صورت گیرد بر حسب مورد مشخص می‌کند که در هر حادثه‌ای مسئولیت جبران خسارت با شخص یا اشخاص است. بدون تردید در مورد خساراتی که ممکن است آتش نشان‌ها در حین انجام وظیفه به دیگران وارد کنند در صورت ارتکاب تقصیر، شخصاً مسئول می‌باشند، ولی در صورت عدم ارتکاب تقصیر، مسئول شناختن آتش نشان‌ها با عدالت سازگار نیست و باید راهکاری برای اجرای این گونه خسارات اندیشیده شود.

۱-۱- مسئولیت کیفری آتش نشان‌ها

مستخدمین عمومی ممکن است ضمن انجام وظیفه و یا به مناسبت آن از حدود قانون تجاوز کنند و نسبت به دولت و یا افراد مرتکب جرایمی شوند. بر این اساس، مسئولیت کیفری، مسئولیتی است که مرتکب عمل مجرمانه، علاوه بر علم و اطلاع باید دارای اراده و سوءنیت یا قصد مجرمانه باشد و رابطه علیت بین عمل ارتكابی و نتیجه حاصل از جرم وجود داشته باشد تا بتوان عمل انجام شده را به مرتکب منتسب نمود.

از نظر حقوق جزا برای تحقق جرم، وجود سوءنیت یا قصد مجرمانه و یا تقصیر جزایی از ناحیه مرتکب جرم، برای اثبات مسئولیت کلیه جرائم اعم از عمدی و غیرعمدی الزامی است. در مسئولیت

کیفری اصل بر مسئولیت شخص حقیقی است و شخص حقوقی در صورتی دارای مسئولیت کیفری است که نماینده قانونی شخص حقوقی به نام یا در راستای منافع آن مرتکب جرمی شود. مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی سازمان آتش نشانی مانع مسئولیت اشخاص حقیقی^۵ مرتکب جرم نیست.^۶ اگر مأموران آتش نشانی طبق آموزش‌های دیده شده و ضوابط و مقررات مزبور در حادثه عملیات نمایند و به ناچار موجب صدمه کسی شوند دیه از بیت المال پرداخت می‌گردد.

در مورد مسئولیت کیفری آتش نشانی می‌توان به قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی مصوب ۱۳۵۴ نیز اشاره نمود. با توجه به متن ماده در قسمت (اگر مرتکب از کسانی باشد که به اقتضای حرفه خود می‌توانسته کمک مؤثری بنماید) لذا مأموران آتش نشانی به علت آموزش در اطفاء حریق و کمک اولیه می‌توانند کمک مؤثری را انجام دهند اما به نظر می‌رسد در این قانون، قانونگذار ترک فعل افراد را مورد خطاب قرار داده و همچنین برای مأموران آتش نشانی، اورژانس و پزشکان که به اقتضای حرفه خود می‌توانند کمک مؤثری را انجام دهند در صورت ترک فعل مجازات بیشتری نسبت به سایر افراد در نظر گرفته است و نسبت به فعل آن‌ها و آسیب دیدگی آن‌ها در حین کمک مطالبی را اشاره نکرده است. در حالی که بهتر بود انجام افعال آن افراد در زمان غیرمأموریت به هنگام کمک به حادثه‌دیدگان جزء انجام اعمال در حین انجام وظیفه قرار می‌گرفت و مورد حمایت سازمان خود قرار می‌گرفتند.

۲-۱- مسئولیت انتظامی آتش نشان‌ها

رابطه استخدامی متضمن حقوق و مزایای ویژه‌ای برای کارمندان است و تکالیف و مسئولیت‌های خاصی را نیز متوجه وی می‌سازد. تکالیف و وظایف اداری هر دسته از کارمندان بر حسب نوع شغل، که بر عهده دارند متفاوت است. به عنوان مثال، وظایف آتش نشان‌ها این است که طبق ساعت مشخص در شیفت کاری خود حضور یابند و وسایل و تجهیزات مربوط به اطفاء حریق و امداد و نجات را آزمایش و تحویل بگیرند و در صورت بروز هر حادثه‌ای در شهر که به آن‌ها مربوط است (اطفاء حریق، امداد و نجات) به

۵- آتش نشان‌ها.

۶- ماده ۱۴۳ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.

موجب قوانین مختلف تعیین گردیده است (طباطبایی موتمنی، ۱۴۰۲، ۲۲۷).

هر سازمانی، علاوه بر قوانین و مقررات کشوری از لحاظ حضور، غیاب و انجام وظایف اداری دارای یک سلسله نظامات داخلی می‌باشد که تابع انتظامات ویژه‌ای است که رعایت آن از لحاظ حفظ نظم و انتظامات آن سازمان و ادامه حیات آن ضروری است و رعایت آن برای کارمندان و کارکنان لازم می‌باشد. بنابراین، مقررات انتظامی فقط ناظر بر کارمندان سازمان است و هدف از این مقررات، رعایت تکالیف مستخدمین در محیط اداره است و ضمانت اجرای انتظامی همانند سایر ضمانت‌های اجرای کیفری و مدنی قرار می‌گیرد ولی نسبت به آن‌ها سبک‌تر می‌باشد. همچنین اجرای کیفرهای انتظامی نظر به عدم شدت آن‌ها تابع تشریفات ویژه‌ای نیست و به همین جهت محاکمه کارمندان خاطی معمولاً در خود اداره و آن هم توسط همکاران اداری آن‌ها صورت می‌گیرد و تشریفات دادرسی نسبتاً ساده‌ای دارد.

۲- مبانی قانونی مسئولیت مدنی آتش نشان‌ها

در حقوق ایران چند مقررۀ قانونی در رابطه با مسئولیت مدنی آتش نشان‌ها وجود دارد که در این مبحث مورد بررسی قرار می‌دهیم. با توجه به قوانین فوق‌الذکر مشخص می‌شود که مبنای مسئولیت در حقوق ایران تقصیر است.

۲-۱- قانون مدنی

در قانون مدنی در خصوص مسئولیت نسبت به خساراتی که به دیگران وارد می‌گردد و به صورت قهری در دو ماده تحت عنوان اتلاف و تسبیب بیان شده است. با توجه به مفهوم عرفی، اتلاف عبارت است از ورود خسارت به دیگری به نحو مستقیم توسط شخص مرتکب.^۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ در ماده ۴۹۴ مقرر می‌دارد: «مباشرت آن است که جنایت مستقیماً توسط خود مرتکب واقع شود». در خصوص لزوم احراز تقصیر در اتلاف به مباشرت، بیشتر نظر بر این است که با توجه به ماده ۳۲۸ قانون مدنی، اتلاف سبب ایجاد مسئولیت بدون تقصیر می‌گردد (خیاطی گرگری، ۱۳۹۵، ۵۸). همچنین مطابق با ماده ۳۳۱ قانون مدنی در رابطه با تسبیب، هر کس سبب تلف مالی بشود باید

۷- مباشر.

مثل یا قیمت آن را بدهد و اگر سبب نقص یا عیب آن باشد باید از عهده نقص قیمت بر آید. بر این اساس، در تسبیب، خسارت به دیگری به صورت غیرمستقیم^۸ صورت می‌پذیرد و در نقطه مقابل اتلاف است که به صورت مستقیم انجام می‌گیرد.

۲-۲- قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹

در ماده اول قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ با قید کلمات «عمداً» و «بی احتیاطی» احراز عنصر تقصیر را شرط مسئولیت مدنی مرتکب می‌داند. به بیان دیگر این ماده که در مقام بیان موجبات مسئولیت مدنی و مبنای آن می‌باشد، اشاره‌ای به مسئولیت مدنی بدون تقصیر ننموده و تنها به مبنای تقصیر اشاره می‌کند. علاوه بر این ماده، ماده ۱۱ قانون فوق‌الذکر که مستند اصلی است، ملاک و مبنای مسئولیت را تقصیر قرار داده است.

در قانون مدنی بین مسئولیت همراه با تقصیر^۹ و مسئولیت محض و بدون تقصیر^{۱۰} تفکیک قائل شده است، اما در قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ چنین تفکیکی دیده نمی‌شود و فقط مسئولیت همراه با تقصیر را بیان نموده است. در اتلاف، رابطه علیت مستقیم بین کار مباشر و تلف کافی است و تقصیر در آن شرط نیست، اما در تسبیب اگر چه صراحتاً تقصیر را مبنا قرار نداده است، اما تقصیر، یکی از ارکان ضمان تسبیب است. در تسبیب فعلی که سبب خسارت شده می‌تواند مثبت یا منفی باشد، اما در اتلاف فقط با فعل مثبت صورت می‌پذیرد. قاعده احسان در تسبیب مؤثر است، اما در اتلاف تأثیری ندارد. شاید گفته شود که قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ چون فقط مسئولیت همراه با تقصیر را بیان نموده است و بعد از قانون مدنی تصویب شده است آن را نسخ و دیگر مسئولیت بدون تقصیر را شامل نمی‌شود. اما ماده اول قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ قاعده عام مسئولیت و حکم ماده ۳۲۸ قانون مدنی خاص اتلاف است و با اعلام قاعده عام نسخ نشده است (کاتوزیان، ۱۳۸۹، ۱۲۲).

۸- از طریق فراهم کردن سبب و مقدمه تلف.

۹- تسبیب.

۱۰- اتلاف.

۳-۲. قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵

مطابق با ماده ۴۷۳ قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵، هر گاه مأموری در اجرای وظایف قانونی، عملی را مطابق مقررات انجام دهد و همان عمل موجب فوت یا صدمه بدنی کسی شود، دیه بر عهده بیت‌المال است. قانون مجازات اسلامی هم مینا را تقصیر گذاشته است، صرف‌نظر از این که به نحو مباشرت^{۱۱} صورت گرفته باشد یا تسبیب^{۱۲}.

۳- قواعد فقهی معافیت از مسئولیت آتش‌نشان‌ها

از جمله اسباب معافیت آتش‌نشان‌ها از مسئولیت قواعد فقهی مانند احسان، اضطرار، اقدام، تحذیر و... است که در این مبحث مختصراً مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۳-۱. قاعده احسان

یکی از قواعد فقهی مهم در زمینه مسئولیت مدنی و موجبات و مسقطات ضمان قاعده احسان است که مورد توجه حقوقدانان و فقها واقع شده، به گونه‌ای که این موضوع در برخی از آثار فقهی باب مستقلی را به خود اختصاص داده است. در یک حادثه‌ای همچون آتش‌سوزی، این که در راستای نجات افراد خسارت‌هایی به بار آید، اجتناب‌ناپذیر است که قاعده احسان مطرح می‌گردد و از باب احسان و کمک‌های انسان دوستانه مسئولیتی از این جهت برای آن‌ها قائل نیستند. بنابراین، هر گاه فعل زیان بار به منظور کمک و مساعدت به زیان‌دیده یا نفع و مصلحت عموم انجام شود و در صورتی که عمل مزبور عرفاً عمل احسان تلقی شود، فاعل زیان بار بر اساس قاعده مزبور مسئول نخواهد بود.

حال سؤال این است که آیا کلیه اقدامات مأموران آتش‌نشانی را می‌توان بر حسب قاعده احسان توجیه کرد؟ و در هر صورت آن‌ها را محسن قلمداد کرد؟ و از مسئولیت مبرا دانست؟ قاعده احسان شخص محسن را از مسئولیت کیفری و مدنی مبرا می‌کند. برخلاف قاعده اضطرار که بین حقوقدانان در رفع مسئولیت مدنی اختلاف نظر وجود دارد، در مورد قاعده احسان اختلاف نظری وجود ندارد. در هر صورت باید مأموران آتش‌نشانی را محسن به حساب آورد؛ چرا که کلیه اقدامات آن‌ها به قصد احسان و

۱۱- مستقیم.

۱۲- غیرمستقیم.

دفع ضرر از دیگران است. اما ماده ۵۱۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ برای رفع مسئولیت از شخص محسن شرایطی را بیان نموده از جمله این که شخص محسن باید کلیه مقررات قانونی و نکات ایمنی را رعایت کرده باشد. بنابراین، به عنوان یک قاعده کلی می توان گفت در هر مورد که فردی به قصد احسان اقداماتی انجام دهد که وضعیت یا عامل خسارت را به گونه ای تغییر دهد که نوعاً در وضعیتی قرار گیرد که خسارت کمتری به بار می آورد، آن اقدام را می توان احسان عمومی تلقی و در صورت ورود خسارت، فاعل را فاقد مسئولیت دانست. در این خصوص به ماده ۵۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ نیز می توان اشاره نمود.

نکته ای که در باب احسان وجود دارد این است که چنانچه ضرری که به مالک می رسد و شخص دیگر به نیت احسان بخواهد از وقوع آن ضرر یا ادامه آن جلوگیری نماید، ضرر دیگری به مالک وارد آید در صورتی محسن ضامن نیست که ضرر دوم کمتر از ضرر اول باشد. بنابراین اگر ضرر وارده بیش از ضرری باشد که دفع و جلوگیری شده، این فعل نه تنها احسان به صاحب مال نیست، بلکه خیانت هم است و یا اگر ضرر وارده مساوی با ضرری باشد که جلوگیری شده در این صورت هم فعل شخص و اقدام او احسان در حق صاحب مال نیست، بلکه یک عمل لغو و بیهوده به حساب می آید (لطفی، ۱۳۹۳، ۱۹۰).

۳-۲- قاعده اضطرار

اضطرار، حالتی است که در آن شرایط، اوضاع و احوال خارجی به گونه ای است که مضطر به رغم میل باطنی خود خسارتی را به وجود می آورد تا شاید از وقوع خسارت مهم تری به خود یا دیگری جلوگیری نماید.

در این تعریف به دو عامل توجه شده است. اول این که عمل مضطر اغلب غیر عمدی است، چه عمد حالتی است که در آن فاعل عملی را به قصد ایجاد نتیجه خاص انجام می دهد. به عنوان مثال، مأمور آتش نشانی که برای نجات جان شخص مورد حریق دیوار خانه همسایه را تخریب می کند، عمل وی ارادی است، ولی عمدی نیست، زیرا به هیچ وجه قصد ایجاد خسارت ندارد و اگر از او سؤال شود که چرا وارد خانه شده است پاسخ خواهد داد برای جلوگیری از صدمه به شخص حادثه دیده نه برای وارد کردن خسارت به صاحب ملکی که دیوارش را تخریب کرده و حتی او را ندیده است. دیگر این که

مأمور خسارتی به وجود می‌آورد با این منظور که از خسارت مهم‌تری به خود یا دیگری جلوگیری کند ولی با تمام تلاشی که می‌کند خسارت مهم‌تر نیز واقع می‌شود. به همین دلیل کلمه «شاید» در تعریف فوق گنجانده شده است. در مثال ارائه شده ممکن است مأمور آتش‌نشانی با تمام تلاشی که کرده است و ملک مجاور را تخریب کرده است، مع الوصف شخص مورد حریق را نیز نجات نداده باشد.

مطابق با تبصره ماده ۱۵۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، کسانی که حسب وظیفه یا قانون مکلف به مقابله با خطر می‌باشند، نمی‌توانند با تمسک به این ماده از ایفای وظایف قانونی خود امتناع نمایند. زیرا اگر اشخاص به موجب وظیفه شرعی و قانونی خود در موقعیتی باشند که مستلزم فداکاری و تحمل خطر است، در این صورت تحت شمول قاعده اضطرار قرار نمی‌گیرند، زیرا وظیفه آن‌ها به طور طبیعی با خطر و تحمل آن ملازمه دارد و عنوان مضطر در مورد آن‌ها صدق نمی‌کند (حیدری خورمیزی، ۱۳۹۷، ۴۲). به عنوان مثال، زمانی که مأمور آتش‌نشانی وظیفه‌اش نجات جان افراد محصور در حریق و اطفاء آتش است، نمی‌تواند با استناد به خطر از انجام وظایف خود سرباز زند و به اضطرار استناد نماید. بنابراین از تبصره ماده فوق‌الذکر چنین استنباط می‌شود که مضطر به فردی اطلاق می‌شود که به موجب شرع و قانون مکلف به تحمل ضرر نباشد و مأمور آتش‌نشان حرفه‌ای که به موجب قانون، وظیفه امداد و نجات را بر عهده دارد، مضطر قلمداد نمی‌گردد. همچنین، از آن جایی که وجود آتش‌نشان‌ها بر حسب موقعیت شغلی و حساسیت و فوریت کاری آنان و تصمیم‌هایی که در حالت اضطرار می‌گیرند مهم است، لذا حضور آن‌ها در محل عملیات، ناشی از وجود آمدن یک اضطرار است و این حالت باید از طریق اضطرار یک شخص متعارف در صنف آتش‌نشان‌ها در نظر گرفته شود.

۳-۳- قاعده اقدام

در حقوق کنونی می‌توان قاعده اقدام را به عنوان یک قاعده فقهی لازم‌الاتباع دانست و مورد پذیرش قرار داد، هرچند قانونگذار به آن تصریح نکرده است، اما در ماده‌های قانونی به خصوص قانون مدنی می‌توان کاربرد آن را مشاهده کرد. حال به موادی از قانون و فقه می‌پردازیم که اثر قاعده اقدام در آن به نوعی نمایان است که شخصی بر علیه خود و بر ضرر خویش اقدام کرده است و به عبارتی با رضایت خویش، اقدام کرده و حالتی را ساقط کرده است، که خسارت زننده را معاف از مسئولیت مدنی دانسته است از

جمله ماده‌های ۷۲۰ و ۱۲۱۵ قانون مدنی که اگر ضامن به قصد تبرع ضمانت نماید حق رجوع به مضمون‌عنه را ندارد. همچنین به ماده‌های ۲۶۷، ۳۰۶ و ۱۱۰۸ قانون مدنی می‌توان اشاره کرد.

لذا بر اساس ماده‌های فوق می‌توان گفت که قاعده اقدام در حقوق کنونی پذیرفته شده است. به عنوان مثال، آتش نشان‌ها برای بررسی طرح ایمنی ساختمان‌ها بر اساس مبحث سوم مقررات ملی ساختمان در محل‌های مورد نظر حاضر می‌شوند و در صورت رعایت نکات ایمنی، ایمنی ساختمان را مورد تأیید قرار می‌دهند ولی چنانچه بعد از مورد تأیید توسط آتش نشان‌ها، مالک یا متصرفان آن ساختمان نسبت به عدم توجه به هشدارهای مأموران آتش‌نشانی اقدام نمایند، چنانچه حادثه‌ای به خصوص در ساختمان‌های بلند اتفاق بیفتد مالک یا هیأت مدیره ساختمان بنا بر قاعده اقدام بر علیه خود عمل نموده‌اند و مسئول خسارت‌های وارده می‌باشند. یا اشخاصی که توسط آتش نشان‌ها در صورت بروز حادثه‌ای از ساختمان‌ها خارج شده‌اند و اعلام شده است که ساختمان در حال تخریب می‌باشد ولی افراد به دلیل ملاحظات مادی و دیگر ملاحظات به دور از دید مأموران آتش‌نشانی وارد ساختمان می‌شوند یعنی بر علیه خود اقدام می‌نمایند و مسئول خسارت وارده به خویش می‌باشند (اسدی ترکمانی، ۱۳۹۵، ۱۱۹).

۴-۳- قاعده تحذیر

بنا به قاعده تحذیر هنگامی که قبل از انجام کاری هشدارهای لازم داده شود، ولی شنونده به هشدارهای داده شده توجهی ننماید و در نتیجه آن، خسارتی که از سوی هشداردهنده ببیند کسی که هشدار به زیان دیده داده و امکان فرار برای وی باشد قاعده تحذیر محقق می‌گردد. در هر حال، اثر نهایی قاعده تحذیر بدین ترتیب است که اگر با توجه به مراتب ممنوعه زیان‌دیده توجهی به هشدارهای قانونی ننماید، مسئولیتی بر عهده هشداردهنده که فاعل زیان است نبوده و این زیان‌دیده است که مسئول تمام حوادث و خسارات وارده بر خود خواهد بود.

با توجه به قاعده تحذیر می‌توان گفت به عنوان مثال، آتش نشان‌هایی که در یک منطقه عملیاتی در حال عملیات می‌باشند و دور منطقه عملیاتی را با نوار زرد خطر علامت‌گذاری کرده‌اند و صدای آژیر ماشین‌های آتش‌نشانی و همچنین زنگ خودروهای آتش‌نشانی و نوردهی آفمی فایر به رنگ‌های قرمز و آبی که بر سر سقف ماشین‌های مزبور نصب شده و بلندگوی آن که از طرف مأمورینی که می‌گویند محل

را ترک کنید نشان از مخاطره بودن محل را دارد و هر کس بدون اجازه فرمانده عملیات وارد صحنه و محل عملیات گردد و آسیب ببیند، بر اساس این قاعده سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی و کارکنان آن‌ها در صورت رعایت شرایط مزبور ممکن است مسئولیت کیفری و مدنی نداشته باشند. مسئولیت در فرض فقدان عناصر بالا، چنانچه علائم هشداردهنده به نحو جامع و کامل به سمع مردم نرسیده باشد، در این حالت مطابق نظر فقهاء این اصابت به نحو خطاء محض است.

۴- اصول کلی مسئولیت آتش‌نشان‌ها در حقوق انگلستان

آتش‌نشان‌ها ممکن است به دلیل سهل‌انگاری یا عدم انجام وظایف خود مسئول شناخته شوند. اگر یک آتش‌نشان در حین انجام وظایف خود اقداماتی انجام دهد که منجر به آسیب به اشخاص یا اموال شود، ممکن است به خاطر سهل‌انگاری مورد پیگرد قرار گیرد. بر این اساس، مسئولیت مدنی در حقوق انگلستان به دو دسته عمده تقسیم می‌شود: اول- مسئولیت مدنی بر مبنای تقصیر: در این نوع مسئولیت، لازم است که ثابت شود مامور آتش‌نشانی در انجام وظایف خود کوتاهی کرده است. برای مثال، اگر یک آتش‌نشان به طور غیرحرفه‌ای عمل کند و به شخصی آسیب برساند، ممکن است تحت این نوع مسئولیت قرار گیرد. دوم- مسئولیت مدنی بدون تقصیر: در برخی موارد، مسئولیت می‌تواند بدون نیاز به اثبات تقصیر ایجاد شود. این مسئولیت معمولاً در مواردی است که فعالیت‌های خطرناک یا آسیب‌زا در حال انجام است (Harris, 2017, 10).

بر اساس قانون مسئولیت عمومی مصوب ۱۹۷۵ میلادی^{۱۳}، اگر آتش‌نشان‌ها در انجام وظایف خود به اشخاص آسیب برسانند، ممکن است مسئولیت قانونی داشته باشند. در این موارد، باید اثبات شود که رفتار آن‌ها استانداردهای معقولی را نقض کرده است. قانون مسئولیت عمومی آتش‌نشان‌ها در بسیاری از کشورهای دنیا از جمله انگلستان به عنوان یکی از اصول مهم حفاظت از نیروهای امدادی تعریف شده است. این قانون به آتش‌نشان‌ها اجازه می‌دهد تا در حین انجام وظایف خود، بدون ترس از پیگردهای قانونی، تصمیمات ضروری و فوری را اتخاذ کنند. آتش‌نشان‌ها تحت این قانون موظف‌اند تمام تلاش خود را برای محافظت از جان و مال مردم در مواقع اضطراری انجام دهند. در عین حال، این قانون به آن‌ها

حمایت‌های قانونی ارائه می‌دهد تا در صورت بروز خسارات ناخواسته به اموال یا افراد در جریان عملیات، مسئولیت مدنی یا کیفری نداشته باشند. آتش‌نشان‌ها به‌عنوان نیروهای امدادی در بسیاری از کشورها از نوعی مصونیت قانونی برخوردارند. این مصونیت به آن‌ها اجازه می‌دهد که بدون نگرانی از شکایات حقوقی، در مواقع بحرانی تصمیمات سریع اتخاذ کنند. این حمایت قانونی به‌منظور تشویق به اقدامات قاطع و بدون تأخیر در شرایط اضطراری ایجاد شده است (Darley, 2017, 87).

آتش‌نشان‌ها به‌عنوان کارکنان دولتی معمولاً از حمایت‌های قانونی خاصی برخوردار هستند. به این معنا که اگر اقدامات آن‌ها در چهارچوب مسئولیت شغلی و بر اساس قوانین و رویه‌های موجود باشد، معمولاً نمی‌توانند به‌طور شخصی مسئول شناخته شوند (Henson, 2017, 22).

در انگلستان، آتش‌نشانی‌ها به‌عنوان یکی از خدمات عمومی حیاتی، تحت قوانین و مقررات خاصی برای محافظت در برابر مسئولیت‌های قانونی قرار دارند. بر اساس قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۹۷۵ میلادی، آتش‌نشان‌ها از پوشش بیمه‌ای برخوردارند که در صورت بروز خسارت یا صدمات ناشی از اقدامات آن‌ها در حین انجام وظیفه، این بیمه هزینه‌های مربوط به دعاوی قانونی را پوشش می‌دهد. این قوانین به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که ضمن حمایت از حقوق شهروندان، به آتش‌نشان‌ها نیز اطمینان خاطر می‌دهد که در حین انجام وظیفه به دلیل اشتباهات غیرعمدی تحت پیگرد قانونی قرار نخواهند گرفت. علاوه بر این، قانون ایمنی و بهداشت شغلی مصوب ۹۷۴ میلادی^{۱۴} نیز به مسئولیت‌های آتش‌نشان‌ها در زمینه ایمنی و بهداشت کار اشاره دارد. این قانون به آتش‌نشانی‌ها تکالیف مشخصی در رابطه با ایجاد محیط کار امن و به حداقل رساندن خطرات برای کارکنان می‌دهد. به‌عنوان مثال، آتش‌نشانی‌ها موظف به ارزیابی ریسک‌های موجود در حین عملیات‌های نجات و اطفای حریق هستند و باید تدابیر لازم برای جلوگیری از وقوع حوادث را اتخاذ کنند (Crawford, 2020, 57).

۱-۴- وظایف مأموران آتش‌نشانی

مأموران آتش‌نشانی به‌عنوان نمایندگان دولت و نیروی عمومی، در حین انجام وظایف خود از حمایت‌های خاصی برخوردارند، اما این به این معنا نیست که از مسئولیت مدنی معاف هستند.

وظیفه مراقبت^{۱۵} - ماموران آتش‌نشانی موظفند در حین عملیات خود به امنیت و سلامت مردم توجه کنند. این وظیفه به آن‌ها اجازه می‌دهد تا در موقعیت‌های خطرناک، به نحو احسن عمل کنند و از بروز خسارات جلوگیری نمایند. مراقبت ماموران آتش‌نشانی در حین عملیات به‌عنوان یک مسئولیت حقوقی شناخته می‌شود که شامل تأمین ایمنی خود و دیگران است. بر اساس قوانین و مقررات ایمنی، این ماموران ملزم به رعایت پروتکل‌های مشخصی هستند که به حفظ جان و سلامتی آنان و همچنین شهروندان کمک می‌کند. در این راستا، مسئولیت‌های آنان شامل ارزیابی شرایط خطرناک، استفاده از تجهیزات حفاظتی مناسب و اجرای تدابیر ایمنی است. از نظر حقوقی، در صورتی که ماموران آتش‌نشانی در انجام وظایف خود کوتاهی کنند و این امر منجر به صدمه به خود یا دیگران شود، ممکن است با تبعات قانونی مواجه شوند. این تبعات می‌تواند شامل مسئولیت مدنی یا مسئولیت کیفری باشد. به همین دلیل، آگاهی و آموزش مستمر در زمینه‌های ایمنی و حقوقی برای این نیروها بسیار ضروری است.

۲-۴- معاف بودن از مسئولیت ماموران آتش‌نشانی

در برخی موارد، ماموران آتش‌نشانی در حین انجام وظایف خود ممکن است از مسئولیت مدنی معاف شوند. به‌عنوان مثال، اگر آن‌ها به درستی و به موجب قوانین و مقررات عمل کنند، نمی‌توان آن‌ها را به دلیل خساراتی که در حین انجام وظیفه به وجود آمده است، مسئول دانست (Hodgkinson, 2015, 25).

معافیت از مسئولیت ماموران آتش‌نشانی در حین انجام وظایف شان به‌طور خاص در چهارچوب قانون عملیات در حین انجام وظیفه بررسی می‌شود. طبق این قانون، ماموران آتش‌نشانی که در شرایط بحرانی عمل می‌کنند، معمولاً از مسئولیت قانونی معاف هستند، مشروط بر این که اقدامات آن‌ها معقول و متناسب با وضعیت خطرناک باشد. این اصول به آن‌ها اجازه می‌دهد تا بدون ترس از پیامدهای حقوقی ناشی از تصمیمات فوری خود، عمل کنند (Friedman, 2020, 160). با این حال، این معافیت شامل مواردی که در آن‌ها بی‌احتیاطی شدید یا سوءنیت وجود دارد نمی‌شود. در چنین شرایطی، ماموران ممکن است مسئول شناخته شوند. بنابراین، رعایت پروتکل‌های ایمنی و اقدامات معقول برای حفظ این معافیت حیاتی است (Smith & Lee, 2021, 100).

۳-۴ پرونده‌های قضایی مربوط به مسئولیت آتش‌نشان‌ها

پرونده‌های مربوط به مسئولیت آتش‌نشان‌ها ممکن است به دادگاه‌های مختلفی ارجاع داده شود، از جمله دادگاه‌های مدنی برای دعاوی خسارت و دادگاه‌های جزایی در مواردی که رفتار غیرقانونی به اثبات برسد. در پرونده‌های مختلفی که مسئولیت مأموران آتش‌نشانی مورد بررسی قرار گرفته است، به ویژه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۳-۴-۱ پرونده Hill v. Chief Constable of West Yorkshire در سال ۱۹۸۹ میلادی

در این پرونده، یکی از موارد مهمی که به بررسی مسئولیت نیروهای خدمات اضطراری، از جمله آتش‌نشان‌ها پرداخته است، به نقض وظایف احتیاطی و سهل‌انگاری در جلوگیری از آسیب به عموم می‌پردازد.

۳-۴-۲ پرونده Denton v. London Borough of Ealing در سال ۲۰۰۰ میلادی

در این پرونده، مسئولیت مأموران آتش‌نشانی به خاطر آسیب‌های وارد شده به اموال بررسی شد و مشخص شد که اگر اقدامات آن‌ها در راستای نجات جان انسان‌ها باشد، مسئولیت کمتری خواهند داشت (Kumar, 2018, 112).

۳-۴-۳ پرونده Cavanagh v. Wigan Borough Council در سال ۲۰۰۱ میلادی

در این پرونده، مسئولیت یک آتش‌نشانی که به دلیل سهل‌انگاری در حین انجام وظایف خود به شخصی آسیب رسانده بود، بررسی شد. این پرونده به مسائل مربوط به مسئولیت مدنی و نحوه اثبات سهل‌انگاری پرداخته است (Smith, 2018, 38).

۳-۴-۴ پرونده D v. East Berkshire Community NHS Trust در سال ۲۰۰۵ میلادی

در این پرونده، دادگاه به بررسی وظیفه مراقبت مأموران در حین عملیات امدادرسانی پرداخت و تأکید کرد که حتی در شرایط اضطراری، استانداردهای حرفه‌ای باید رعایت شود.

نتیجه

در این پژوهش تلاش گردید تا مسئولیت آتش‌نشان‌ها را از منظر فقه و حقوق ایران با تطبیق در حقوق

انگلستان، برای نخستین بار مورد بررسی قرار گیرد. بر این اساس، نتایجی به شرح ذیل قابل ارائه است:

یکی از مهم‌ترین قواعد فقهی که به نظر موجب مسقطات ضمان آتش‌نشان‌ها می‌شود قاعده احسان است، یعنی هر گاه اعمالی از دیدگاه عرف و با حسن نیت فاعل و به قصد مراقبت از مال مالک و به انگیزه خدمت به او بوده باشد اما به طور اتفاقی موجب ضرروزیان گردد، اقدام‌کننده ضامن نیست، زیرا در عمل قصد احسان داشته است. بنابراین در جهت تحقق نیکوکاری آتش‌نشان‌ها، داشتن قصد احسان و انجام دادن کار نیکوکارانه در مقایسه با کار یک نیکوکار متعارف لازم است. طبق قوانین عام مسئولیت مدنی و جزایی هر کسی که مرتکب جرم یا زیانی شود، باید آن را جبران کند و آتش‌نشان‌ها هم از این حیث ممکن است در معرض مسئولیت کیفری و حقوقی باشند. با این حال، قواعد فقهی همچون احسان و اضطرار در بعضی موارد، رافع مسئولیت کیفری است. آتش‌نشان‌ها را فقط باید مسئول خساراتی دانست که از لحاظ منطقی به تقصیر و خطای ایشان مربوط باشد. به همین لحاظ، قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ که از جمله قوانین مهم در این رابطه است راه معتدل را در پیش گرفته و بر حسب موارد و اوضاع و احوال گاهی آتش‌نشان‌ها و گاهی سازمان آتش‌نشانی را مسئول دانسته است.

مسئولیت مدنی مأموران آتش‌نشانی در حقوق انگلستان به دلیل موقعیت ویژه و نقش حیاتی آن‌ها در حفظ امنیت عمومی، پیچیدگی‌های خاصی دارد. با این حال، این مأموران به‌عنوان نمایندگان دولت، ملزم به رعایت استانداردهای حرفه‌ای و اخلاقی هستند و در صورت کوتاهی در انجام وظایف خود ممکن است مسئول شناخته شوند. مسئولیت مدنی آتش‌نشان‌ها در انگلستان تحت چهارچوب‌های قانونی خاصی تعریف می‌شود که هدف اصلی آن‌ها ایجاد توازن میان حفاظت از حقوق شهروندان و تأمین امنیت و حمایت از آتش‌نشان‌ها در انجام وظایف شان است. به طور کلی، این مسئولیت‌ها شامل پاسخگویی در قبال صدمات یا خسارات ناشی از اقدامات آتش‌نشان‌ها هنگام انجام عملیات‌های نجات و اطفای حریق است. با این حال، آتش‌نشان‌ها تحت قوانینی از مصونیت‌هایی برخوردارند که آن‌ها را از پیگرد قانونی ناشی از اشتباهات غیرعمدی، یا در مواردی که عملکرد آن‌ها بر اساس تصمیمات منطقی و شرایط اضطرابی انجام شده است، محافظت می‌کند. این قوانین تضمین می‌کنند که آتش‌نشان‌ها در چهارچوب وظایف خود، با آرامش بیشتری فعالیت کنند و از مسئولیت‌های سنگین مالی و حقوقی در امان باشند. از

سوی دیگر، نیز آتش‌نشانی‌ها را موظف می‌سازند که تدابیر لازم برای ایمنی خود و دیگران را در حین عملیات‌ها به کار گیرند. این قوانین نه تنها بر ایمنی و سلامت عمومی تأکید دارند، بلکه مسئولیت آتش‌نشان‌ها در ارزیابی دقیق ریسک‌ها و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه را نیز مشخص می‌کنند. در صورت کوتاهی در اجرای این وظایف، امکان مسئولیت قانونی وجود دارد، اما در مواردی که اقدامات به صورت معقول و بر اساس اصول حرفه‌ای انجام شود، حمایت‌های قانونی به نفع آتش‌نشان‌ها عمل می‌کند.

پیشنهاد

در زمینه مسئولیت مدنی آتش‌نشان‌ها به نظر می‌رسد باید مسئولیت شرکت‌های تجهیزات آتش‌نشانی را نیز لحاظ کرد و صرفاً آتش‌نشان‌ها را مقصر ندانست. زیرا ممکن است که تجهیزات ایشان در یک موقعیت حساس دچار نقص فنی شود؛ نقصی که متوجه خود وسیله است و ارتباطی با آتش‌نشان‌ها ندارد. لذا مسئولیت را در این جا باید متوجه فراهم‌کننده تجهیزات آتش‌نشانی دانست.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

فارسی

- اسدی ترکمانی، مهدی، ۱۳۹۵، بررسی ابعاد فقهی و حقوقی مسئولیت مدنی آتش‌نشانان با تأکید بر آیین نامه‌های حرفه‌ای، **پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی**، پردیس بین‌المللی ارس دانشگاه تبریز.

- حیدری خورمیزی، سیدمحمد، ۱۳۹۷، تحلیل فقهی و حقوقی عامل اضطرار در رفع احکام و مسئولیت‌ها با رویکردی بر نظر امام خمینی (ره)، **دوفصلنامه اندیشنامه ولایت**، شماره ۷.

- خیاطی گرگری، ماهدیس، ۱۳۹۵، **شرایط مسئولیت مدنی پلیس در حقوق ایران و انگلیس**، چاپ

اول، تهران، انتشارات شهردانش.

- طباطبایی مؤتمنی، منوچهر، ۱۴۰۲، **حقوق اداری**، چاپ بیست و هفتم، تهران، انتشارات سمت.

- کاتوزیان، ناصر، ۱۳۸۹، **دوره مقدماتی حقوق مدنی وقایع حقوقی مسئولیت مدنی**، چاپ سوم، تهران، انتشارات شرکت سهامی انتشار.

- لطفی، اسدالله، ۱۳۹۳، **سلسله مباحث فقهی حقوقی مسئولیت مدنی**، چاپ اول، تهران، انتشارات جنگل.

لاتین

- Crawford, J., 2020, Fire Service Liability: A Practical Guide to the Law and Practice, London, Fire Safety Publishing.
- Darley, John M., The Legal Immunity of Firefighters in Emergency Response, Journal of Public Safety and Law.
- Friedman, J., 2020, Legal Protections for Emergency Responders, Journal of Public Safety Law, 5(3).
- Harris, P., 2017, Fire Service Law, Routledge.
- Henson, David M., 2017, The Liability of Firefighters: A Legal Perspective, Journal of Law and Policy, 22(2).
- Hodgkinson, S., 2015, Law of Fire Safety, 1st Edition. Sweet & Maxwell.
- Kumar, R., 2018, Liability of Emergency Services, Journal of Emergency Services, 34(2).
- Smith, J. J. R., 2018, Firefighters and the Law: Navigating Liability and Accountability, Legal Studies, 38(4).
- Smith, R., & Lee, T., 2021, Accountability in Fire Services: Balancing Duty and Liability, Fire Safety Journal, 45(2).

Legal Civilization

ISSN: 2873-1841
ISSN: 2873-1922

No.22- Winter 2025

Analysis of Fundamental Principles Governing Demand Guarantees in International Trade Law with a Look at New Trade Bill

Homayoun Mafi, Mehdi Fallah Khariki

Dual Nationality in Iran and England

Reza Hossein Gandomkar, Hesamodin Torkaman, Shahrooz Darbandi

The Conditions for the Payment of Alimony and the Legal and Criminal Guarantees for Non-Payment of Alimony in France and Turkey

Arash Kamranlou, Sobhan Tayebi

Government Civil Liability due to the Delay of Proceedings

Abolfath Khaleghi, Fatemeh Khodabandeh

Legal Analysis of the Cooling Off Period Clause in Foreign Investment Treaties

Mojtaba Asgharian, Mohadeseh Ahmadabadi, Mohammadreza Afshari

The Role of the Judiciary in Linking Judicial Security and Economic Security

Mahmoud Habibi Tabar, Amir Esmaeili

The Principle of Non-Cut Off; The Fundamental Principle in the Delimitation of Maritime Zones

Mohsen Behjati

An Essay on Contemporary Utilitarianism Justifications of Punishment; from General Deterrence to General Prevention

Mohammad Mehdi Sadeghi

Enforcement of the Deceased's Obligations in Iranian and French Law

Younes Bagheri

Women's Free Will Regarding Marriage and Divorce in Ancient Iranian Law

Mohamad Mahdi Davar, Saeideh Taslimi

A Critical Examination of the Additional Jurisdiction of Special Criminal Courts in the Face of Criminal Cooperation

Sayyed Mohammad Khezry

Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1999 in England

Amir Mohammad Mahrokh

An Analysis of the Position of the Permission of the Leadership Regarding the Development of the Jurisdiction of the

Judicial Organization of the Armed Forces in Iran's Legal System

Mohammad Khorshidi Athar

Causes of the Emergence of Pragmatism in the Criminal Policy of Economic Crimes

Rostam Aliakbari, Arezo Cheraghi, Arsalan Moradi

The Right of the Child to Leave the Country by the Mother is a Challenge in Iran's Judicial Procedure (with Emphasis on the Decree Issued by the 11th Branch of the Court of Appeal of Mazandaran Province)

Mohammad Saeid Hosseini, Shayesteh Salehi, Nahid Ghasemi, Mohsen Mahdizadeh

Civil Liability of Pilgrimage Tours against Damages Caused to Pilgrims

Alireza Shamshiri, Parisa Rezvan

Crimes Committed Against Cultural Heritage in Iranian and United States Law

Vahid Kiomarsi, Masoud Mostafapoor

Jurisprudential Analysis of the Responsibility of Fire Officers in the Legal System of Iran and England

Majid Kiani Rad

Challenging Paths to the Future of Artificial Intelligence Law

Behrokh Ganji, Mohammad Gharibshah

Effects of Option Sale in Iranian and French Law

Ardeshir Amjadi Golpaygani

Measures to Prevent Financial Corruption in the Iranian Banking System: Pathology and Improvement Strategies in Two Proactive and Reactive Areas

Sayyed Bahman Akbari

Necessities of the Contract in Iran's E-commerce Laws

Mohsen Fallah, Khatereh Derogar Lichahi

An Analysis of Strict and Lenient Incarceration Policy in the Criminal Law of the Armed Forces

Yasser Shakeri

Human Rights, Pragmatism and the Limits of Moral Theory: A Review of Human Rights as Politics and Idolatry

Soheil Golchin

inprotected.com